

Trpný rod v bulharštině (pasivum)

Vedle rodu činného (aktiva) rozlišuje bulharština rod trpný. Trpný rod neboli pasivum je mluvnická kategorie sloves (slovesný rod), kterou vyjadřujeme, že podmět není původcem děje, ale tento děj podmět „trpí“, je pasivní – na rozdíl od činného rodu (aktiva), kde podmět je aktivní, tj. je původcem stavu nebo děje. Ten pak dělíme na opisný trpný rod a zvratný trpní rod. V bulharštině stejně jako v češtině i v ostatních slovanských jazycích tvoříme trpný rod dvojím způsobem: 1) pomocí slovesa *съм* + přičestí trpného anebo 2) pomocí zvratného zájmena *се*.

Trpné přičestí tvoříme od minulého kmene přechodných sloves pomocí přípon *-н, -ен, -т*. Rozlišuje rod a číslo, např. *четен* (m. sg.), *четена* (f. sg.), *четено* (n. sg.), *четени* (pl.). Přípona *-н* se připojuje ke všem slovesům III. třídy, která mají v aoristu *-ах (-ях)*, např. *купувам – купувах – купуван* a ke všem slovesům II. třídy, která také mají koncovku *-ах (-ях)* v aoristu, tj. slovesa typu *вървя – вървах – вървян*. Dále také ke slovesům I. třídy s aoristem na *-ах*, např. *писах – писан – писано – писани*. Sufix *-ен* se připojuje ke slovesům I. třídy zakončená na souhlásku, která v aoristu mají *-ох*, např. *чета – четох – четен* a ke slovesům II. třídy s aoristem na *-их*, např. *отворя – отворих – отворен*. Sufix *-т* se pojí ke slovesům I. třídy typu *върна – върнах – върнат* a k jednoslabičným slovesům I. třídy, např. *мия – мих – мит*.

- I. Opisný trpný rod (opisné pasivum)** – tvoří se pomocí tvaru slovesa *съм* v příslušném čase a přičestí trpného. Klasickým příkladem je:

*Котката изяде мишката. - **aktivum***

*Мишката беше изядена от котката. - **opisné pasivum***

Pozor!

Sloveso *съм* lze časovat ve všech časech a způsobech.

Transformujeme-li věty z aktiva do pasiva, zachováváme slovesný čas:

*В момента Иван чете романа. - **пřézens***

В момента романът е четен (от Иван).

*Вчера Иван прочете романа. - **aorist***

Вчера романът беше прочетен (от Иван).

*Утре Иван ще прочете романа. - **futurum***

Утре романът ще бъде прочетен (от Иван).

II. Zvratný trpný rod (zvratné pasivum) – tvoří se pomocí slovesného tvaru v příslušném času a zvratného zájmena *се*.

Příklad:

*Ще включим твоя доклад в програмата. – **aktivum***
(Zařadíme tvůj referát do programu.)

*Твоят доклад ще бъде включен в програмата. - **opisné pasivum***
(Tvůj referát bude zařazen do programu.)

*Твоят доклад ще се включи в програмата. – **zvratné pasivum***
(Tvůj referát se zařadí do programu.)

Zvratné pasivum se v bulharštině používá dále také v neosobních konstrukcích.

Příklad:

Нищо не се вижда.
(Nic se nevidí. = Nic není vidět.)

Tab. Sloveso пиша

Slovesný čas	Opisné pasivum	Zvratné pasivum
přítomný čas	<i>писан е</i>	<i>пише се</i>
budoucí čas	<i>ще бъде писан</i>	<i>ще се пише</i>
aorist	<i>беше писан</i>	<i>писа се</i>
imperfektum	<i>беше писан</i>	<i>писеше се</i>
perfektum	<i>писан е</i>	<i>писал се е</i>
plusquamperfektum	<i>беше писан</i>	<i>беше се писал</i>
budoucí čas v minulosti	<i>щеше да бъде писан</i>	<i>щеше да се пише</i>